

בס"ד. שיחת ש"פ בא, ו' שבט, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. הביאור בפירוש רש"י ריש פרשתנו, "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה", "והתרה בו" — שכיון שמכת ארבה היא הראשונה שבה נצטווה משה להתרות בפרעה לאחרי ש"ויחזק ה' את לב פרעה" במכת שחין, הוצרך הקב"ה להסביר לו את התועלת שבהתראה זו: "כי אני הכבדתי את לבו גו' למען שתי גו' ולמען תספר גו' את אשר התעללתי במצרים", היינו, שהקב"ה שם את מצרים ללעג ולקלס, שהכביד את לבם ולקח מהם את הבחירה (כעונש לפרעה, שהתרברב ואמר² "מי ה' אשר אשמע בקולו", ולכן הראו לו שכל עניניו, גם אלו שבדרך כלל יש בהם בחירה, הם רק כפי רצונו של הקב"ה, וכפי שהוכח בהתראה זו, שלמרות שהושפע ממנה, לא הי' לו התוקף לעשות כדבר משה ולשלח את בניי), וביחד עם זה, התרה בהם שאם לא יצייתו, יענשו. וטעם הדבר, כי, גם לאחר שהכביד ה' את לב פרעה, עדיין היתה בידו הבחירה להתחזק ולשוב בתשובה. וההוראה מזה, בנוגע לגודל מעלת התשובה, ש"אין לך דבר העומד בפני התשובה"³, ואפילו מי ש"אין מספיקין בידו לעשות תשובה"⁴, "אם דחק ונתחזק כו' מקבלין תשובתו"⁵, גם למי שמצד הנהגתו גרם לכך שנעשה לבו מטומטם רח"ל, במכ"ש מפרעה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ו ע' 57 ואילך.

ב. ויש להוסיף בהוראה הנ"ל — בפרטיות יותר, בשייכות לכאו"א:

ובהקדמה — שמצינו בדרושי חסידות ד"ה להבין ענין טמטום הלב וטמטום המוח⁶, ואין זה ענין ששייך למישהו אחר כו', ואילו אצלו הרי זה רק לימוד ענין נוסף בתורת החסידות.. אלא זהו ענין ששייך גם אליו ("דאָס מיינט מען אים אַליין").

וכפי שרואים בפועל, לדאבוננו, שלעתים רבים ("ניט אום שבת גערעדט") ישנו מעמד ומצב של טמטום הלב, והיינו, שתמורת זה

(5) תניא אגה"ת פי"א (ק, ב).

(6) במאמרי אדה"ז הקצרים ע' תפב. וראה

גם תר"מ חט"ז ע' 243 ואילך. וש"נ.

(1) וארא ט, יב.

(2) שמות ה, ב.

(3) ראה לקו"ש שבפנים הערה 54. וש"נ.

(4) יומא פה, ב (במשנה).

שהעבודה צריכה להיות מתוך הרגש הלב, ולבא פליג לכל שייפין⁷, נעשה לבו אטום כאבן⁸, ואין לו חיות בעבודתו, שאינו מרגיש חיות בתפלה וכו', ועד שיש אצלו גם טמטום המוח, והיינו, שנוסף לכך שלאחרי שסוגר את הספר הרי זה כלא הי', הנה גם הלימוד עצמו הוא באופן ששום דבר לא נקלט אצלו ("עס קלעפט זיך ניט צו אים").

וכאשר עושה חשבון בנפשו — טוען הוא — אינו מוצא סיבה לכך, ואינו יודע מדוע מגיע לו להיות במעמד ומצב כזה:

בודאי לא עבר היום על דבר איסור ח"ו, ונזהר לא רק מגסות הרע, אלא גם מדקות הרע, ואינו מוצא בעצמו איזה חסרון מיוחד, ואדרבה: ישאלו אצל חבריו — טוען הוא — אם יש בו איזה חסרון...

ואעפ"כ, הנה גם בהתחלת היום, עוד לפני שמתחיל לעסוק בעניני העולם, כך, שאין לו ענינים של העלמות והסתרים כו', אלא הכל פתוח כו', וכמבואר בענין "וישכם אברהם בבוקר"⁹, שבבוקר הוא זמן של התעוררות כו' — גם אז נמצא הוא במעמד ומצב ששום דבר לא נקלט אצלו כו'.

אכילתו ושתייתו היא מתוך עריבות ("מיט אַ געשמאַק") — "עסן, עסט זיך, טרינקען, טרינקט זיך", "טיי" או "דזשוס" עם עוגי ("קיכל"), ובאופן ש"מקפיד" על השיעור הראוי... כדי שיוכל לברך (לא רק ברכה ראשונה, אלא גם) ברכה אחרונה, ועד"ז בנוגע לשינה — "שלאַפן, שלאַפט זיך", גם בשבת אצל השולחן... וכמו"כ כשמדובר אודות ההתעסקות בעניני העולם, מסחר וכו', אזי מתחכם למצוא כל מיני תחבולות וערמומיות ("שווינדלעריי"), והכל יודעים שערמומיותו היא הגדולה ביותר ("ער איז דער גרעסטער שווינדלער פון אלע שווינדלערס"...);

ואילו כאשר מתיישב ופותח את הספר, ללמוד את השיעורים שלו בגמרא, חומש עם פירוש רש"י, תניא וכיו"ב — לא נקלט במוחו שום דבר!

וכל זה — לא רק בשעה שמדובר אודות ענין שנוגע לעבודה בפועל, שאז יש ליצה"ר סיבה להפריע לו, אלא גם כאשר מדובר אודות הלימוד כשלעצמו, מצד מצות תלמוד תורה, הנה גם אז נמצא במעמד ומצב שלא נקלט אצלו מאומה!

7) ראה זהר ח"ב קנג, א. ח"ג קסא, ריש 9) וירא כב, ג. וראה תו"א ס"פ ויצא. ע"ב. רכא, ב. רלב, א. המשך תרס"ו ע' קכא. ועוד.
8) ראה גם תניא רפכ"ט.
9) וירא כב, ג. וראה תו"א ס"פ ויצא.

וכיון שאין זה באשמתו — טוען הוא — אלא הקב"ה הוא ש"הכביד את לבו", הרי אינו יכול להתווכח ("איינקערן זיך") עם הקב"ה!...

ובכן, טענה זו היא שקר וכזב, ובלשון הכתוב¹⁰: "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו", כי, לאמיתתו של דבר הרי זה באשמתו — שהנהגתו לפנ"ז לא היתה כדבעי, ובגלל זה נענש בטמטום הלב ועד לטמטום המוח.

ולדוגמא:

בבוא יום הש"ק ויש ברצונו (לא לדבר דברים בטלים ח"ו, אלא) ללמוד חסידות ולהתפלל באריכות, ואעפ"כ מרגיש שלבו אטום כו' — צריך לידע, שישנו כלל "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"¹¹, וכיון שכן, ה' צריך להתכונן לכך בערב שבת, וההתחלה של "ערב שבת" היא מיד לאחר ה'הבדלה של יום הש"ק שלפנ"ז.

ובנוגע לפועל, הרי ידע איניש בנפשי' כיצד היתה אצלו אמירת "קריאת שמע על המטה" אתמול, וכיצד היתה אצלו תפלת מנחה, ההתבוננות בתפלה וכו'.

וא"כ, מהו הפלא שלאחרי כן אין לו חיות והרגש בתפלה?! — הרי זה ע"ד המבואר בתניא פרק טו"ב ש"אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד את ה' בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה, לשבר הקליפות שהם מסך מבדיל ומחיצה של ברזל כו'!"...

ועל זה באה ההוראה האמורה, ש"אין לך דבר העומד בפני התשובה", ובמכ"ש ממה שכבר ה' לעולמים אפילו קודם מ"ת, בארץ מצרים, "ערות הארץ"¹², ואצל פרעה מלך מצרים, שממנו התחילו כל הצרות של בני", באמרו "הבה נתחכמה גו"¹³, ושעבדם בעבודת פרך, ועד שה' משקע ילדי ישראל בבנין כו'¹⁴, ואעפ"כ, הנה גם לאחר שה' הכביד את לבו, ה' יכול לשוב בתשובה.

ולכן, הנה גם לאחר שהענישו אותו מלמעלה שנמצא במעמד ומצב של טמטום הלב כו', שזהו מה שנדבק בו בחי' פרעה, עליו לדעת,

(10) משלי יט, ג. וראה המשך מים רבים פ"א, ד.

תול"ו בתחלתו. (13) שמות א, יו"ד.

(11) ע"ז ג, סע"א. (14) סנהדרין קיא, א. וראה בהנסמן בתו"ש

(12) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר שמות ב, כד (אות קצה).

שרצונו של הקב"ה — שאומר "נצחוני בני נצחוני"¹⁵ — שידחוק ויתחזק וישוב בתשובה.

יש לו נתינת-כח שלא להתפעל ממה שנדבק בו בחי' פרעה — בדוגמת הנתינת-כח והזירוז המיוחד של הקב"ה למשה רבינו, שלא יתיירא מהתוקף דקליפת פרעה, "התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו גו"¹⁶; ועד"ז בנוגע לכאו"א מישראל, שיש בחי' משה בנפשו¹⁷, שזוהי נקודת היהדות כו', שצריך לגלותה ולהמשיכה בהנהגתו בפועל ע"פ התורה, החל מקיצור שולחן ערוך, דרך החיים ונתיב החיים וכו'.

* * *

ג. ע"פ האמור לעיל (ס"א) אודות גודל מעלת התשובה — יש להוסיף ולבאר גם מ"ש כאן "בא אל פרעה", ולא "לך אל פרעה":
החילוק בין ב' לשונות אלו הוא — ש"לך אל פרעה" פירושו לילך למקום שבו נמצא פרעה עתה, וכמו "לך אל פרעה .. המימה .. על שפת היאור"¹⁸; ואילו "בא אל פרעה" פירושו לבוא למקומו הקבוע של פרעה, לביתו.

וכמ"ש בעל הטורים¹⁹: "כשהי' אומר לו לבוא לביתו (של פרעה), הי' אומר לו בא, וכשהי' אומר לו לילך אליו המימה, הי' אומר לו לך".
ולהעיר, שע"פ פשוטו של מקרא הרי זה דבר הפשוט, עד כדי כך, שרש"י אינו צריך להבהיר זאת.

ולכאורה אינו מובן: איך הלך משה לביתו של פרעה, בה בשעה שזהו מקום שיש בו תוקף הקליפה ביותר, "התנים הגדול גו"?!
והגע עצמך:

משה רבינו לא התפלל בתוך העיר, כפי שפירש רש"י — בפשוטו של מקרא — על הפסוק²⁰ "כצאתי את העיר", "אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה גילולים". ובהתאם לכך מפרש רש"י מ"ש בפרשתנו²¹ "ויאמר ה' אל משה גו' בארץ מצרים לאמר החודש הזה לכם גו'" — שציווי זה נאמר "חוץ לדרך .. ומה תפלה קלה לא התפלל בתוך הכרך, לפי שהיתה מלאה גילולים, דיבור חמור כזה לא כ"ש".

19 ריש פרשתנו.

20 וארא ט, כט.

21 יב, א-ב.

15 ב"מ נט, ב.

16 יחזקאל כט, ג.

17 ראה תניא פמ"ב.

18 וארא ז, טו.

[וזהו גם הטעם לכך שהגאולה ממצרים היתה צריכה להיות ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, כמ"ש²² "ויציאנו ה' ממצרים", "לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו"²³ — כמבואר בכתבי האריז"ל²⁴ שמצד תוקף קליפת מצרים, עד כדי כך, שבהיותם במצרים היו בני"י שקועים במ"ט שערי טומאה, הנה אילו הי' בא לשם מלאך או שליח כו', הי' הוא עצמו נשקע שם כו', ולכן הי' מוכרח הקב"ה בכבודו ובעצמו לבוא לשם ולהוציא את בני"י, ואז, הנה ברגע אחד נעשו מציאות חדשה (וכמו בענין התשובה, שברגע אחד נעשים מציאות חדשה)].

ואילו כאן — הולך משה לביתו של פרעה, תוקף הקליפה!

בשלמא בנוגע להליכתו אל פרעה "המימה .. על שפת היאור"¹⁸ — יש מקום לומר שעל שפת היאור לא היתה שורה טומאה וכישוף כו', וע"ד שמצינו בנוגע לנבואת יחזקאל "על נהר כבר"²⁵ (אע"פ ש"משנבחרה ארץ ישראל יצאו כל הארצות כו'"), ולא היתה הנבואה שורה אלא בארץ ישראל²⁶, "שנדבר עמהם בחוצה לארץ .. במקום טהור של מים"²⁶; אבל כיצד הי' יכול לילך לביתו של פרעה, מקום תוקף הקליפה!?

אך הענין הוא — שהליכתו לפרעה היתה בשביל ענין התשובה, וכאשר מדובר אודות ענין התשובה, אזי אין שום הגבלות!

ד. בהמשך השיחה²⁷ דובר בארוכה אודות חלקן של נשי ישראל בהבאת הגאולה,

— הקשורה עם מולד הלבנה, כיון שישראל דומין ללבנה²⁸ [וכשם שמולד הלבנה הוא באופן ד"כזה ראה וקדש"²⁹, כך גם בישראל, שתיכף ומיד כשנולד הרי הוא קדוש], "מונין ללבנה"³⁰, ו"עתידים להתחדש כמותה"³¹ —

כפי שהי' ביצי"מ, שנוסף לכך ש"אף הן היו באותו הנס"³², ומה גם שגזרו עליהם גזירות מיוחדות — "שלא היו מניחים בנות ישראל לטבול כו'"³³, ועד שגם כאשר שברו את התנגדותן של פרעה לשלח את

(28) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת

בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

(29) פרש"י פרשתנו יב, ב.

(30) סוכה שם.

(31) נוסח קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

(32) פסחים קח, ריש ע"ב. וש"נ.

(33) שמו"ר פ"ט, יו"ד. תנחומא וארא יד.

תדבאר פ"ז.

(22) ואתחנן ו, כא.

(23) נוסח הגש"פ.

(24) סידור האריז"ל בהגש"פ. וראה לקו"ת

צו טז, א. ובכ"מ.

(25) יחזקאל בתחלתו.

(26) מכילתא בתחלתו.

(27) מכאן ואילך ר"פ בלבד (המו"ל).

כנ"י ממצרים, באמרו "לכו עבדו את ה' אלקיהם"³⁴, הוסיף ואמר "לכו נא הגברים גו"³⁵, ולא הנשים, הנה עוד זאת — ש"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים"³⁶, עי"ז שהקימו דור ישרים יבורך כו'.

וענין זה התחיל ע"י מרים — כמסופר בגמרא³⁷ ש"עמרם גדול הדור הי' ("ראש סנהדרין באותה שעה"³⁸, ו"נצטווה . . במצות יתרות"³⁹), כיון שגזר פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו⁴⁰, אמר, לשוא אנו עמלין, עמד וגירש את אשתו, עמדו כולן וגירשו את נשותיהן, אמרה לו בתו כו" ("אף שהיתה ילדה קטנה, ומחוייבת בכבוד אבי"), ופעלה עליו ש"עמד והחזיר את אשתו", "עשה לה מעשה ליקוחין כו", ועי"ז נולד משה, מושיען של ישראל.

וכן הי' גם בפורים ובחנוכה — שנוסף לכך ש"אף הן היו באותו הנס", נעשה הנס ע"י אשה: בחנוכה — ע"י יהודית, ובפורים — ע"י אסתר⁴¹.

* * *

ה. ישנו מאמר שנמצא בביכל שיצא לאחרונה מן השב"י, ולפי צבע הנייר וצורת הכתב נראה שהוא מאדמו"ר הזקן או אדמו"ר האמצעי, אבל יתכן גם שזהו כתב-יד של א' המעתיקים, וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהמעתיקים, כל אחד בדורו, היו משתדלים לחקות את צורת הכת"י של בעל המאמר, והיו עושים זאת באופן טוב כ"כ עד שלפעמים יש צורך בראי' והוכחה שאין זה גוף כתב-יד קודש, אלא העתקה בלבד⁴².
ו. מאמר (כעין שיחה) ד"ה להבין כו' שהאותיות שבתורה הם כו'.

* * *

ז. נתבאר פירוש רש"י בסיום פרשתנו, על הפסוק "ולטוטפות בין עיניך", "תפילין, ועל שם שהם ארבעה בתים קרויין טפת, טט בכתפי שמים, פת באפריקי שמים. ומנחם חברו עם והטף אל דרום⁴³, אל טטיפו⁴⁴, לשון דיבור, כמו ולזכרון בין עיניך האמורה בפרשה ראשונה⁴⁵,

34) פרשתנו יו"ד, ח.	40) שמות א, כב.
35) שם, יא.	41) ראה תוד"ה היו — פסחים שם.
36) סוטה יא, ריש ע"ב. שמו"ר פ"א, יב.	42) ראה גם אג"ק ח"ט ס"ע לא.
37) שם יב, א. שמו"ר שם, יג.	43) יחזקאל כא, ב.
38) שמו"ר שם.	44) מיכה ב, ו.
39) רמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"א.	45) פרשתנו יג, ט.

שהרואה אותם קשורים בין העינים, יזכור הנס וידבר בו" — שהנפק"מ בין ב' הפירושים (פי' הא', ש"טוטפות" הוא ע"ש שהם ארבעה בתים, ופי' הב', שהוא לשון דיבור) היא בנוגע לדור המדבר, אם קיימו מצות תפילין אם לאו, כ⁴⁶:

אצל דור המדבר היו רק שתי הפרשיות "קדש" ו"הי' כי יביאך", ולא הפרשיות "שמע" ו"הי' אם שמוע", שנאמרו ב"משנה תורה" לדור שנכנסו לארץ (וכפי שמביא גם רבינו הזקן בתניא⁴⁷ ש"צוה משה רבינו ע"ה במשנה תורה לדור שנכנסו לארץ לקרות ק"ש כו").

ועפ"ז: לפי הפירוש ש"טוטפות" הוא ע"ש שהם ארבעה בתים, יש צורך בארבע פרשיות (שלכן ישנם ארבעה בתים) כדי לקיים מצות תפילין, ועכצ"ל, שדור המדבר, שהיו להם ב' פרשיות בלבד, לא היו יכולים לקיים מצות תפילין; משא"כ לפי הפירוש ש"טוטפות" הוא לשון דיבור, ובמילא אין כאן הכרח שיהיו ארבע פרשיות בארבעה בתים — יכולים שפיר לומר שדור המדבר קיימו תפילין ע"י כתיבת ב' הפרשיות "קדש" ו"הי' כי יביאך" (ולאח"ז ניתוספו גם הפרשיות "שמע" ו"הי' אם שמוע").

ונתבאר גם, שענין זה תלוי בפלוגתא שהביא רש"י על הפסוק⁴⁸ "והי' כי יביאך": "יש מרבתינו שלמדו מכאן שלא קדשו בכורות הנולדים במדבר, והאומר שקדשו, מפרש ביאה זו, אם תקיימוהו במדבר תזכו ליכנס לארץ ותקיימוהו שם".

ח. ונתבאר גם ה"יינה של תורה" וההוראה בפועל מב' הפירושים הנ"ל:

בנוגע לד' הפרשיות שבד' הבתים (כפי' הא'), ידוע⁴⁹ שהפרשיות "קדש" ו"הי' כי יביאך" הם כנגד המוחין חכמה ובינה, והפרשיות "שמע" ו"הי' אם שמוע" הם כנגד מוח הדעת שכולל חסד וגבורה, והיינו, שלא די בענין המוחין כפי שהם לעצמם (חו"ב), אלא צ"ל גם פעולת המוחין בהולדת המדות אהבה ויראה כו', ועד שיומשך למעשה בפועל. וכמודגש בפרשיות "שמע" ו"הי' אם שמוע" עצמם — שבהמשך

49) ראה סידור (עם דא"ח) שער התפילין בתחלתו (ו, ג ואילך). סהמ"צ להצ"צ מצות תפילין בתחלתה (דרמ"צ טז, סע"ב ואילך).

46) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 178.
47) ספכ"ה.
48) שם, יא.

לענין ד"שמע גו' ה' אחד"⁵⁰, נאמר גם "ואהבת גו"⁵¹, ועד למצוות מעשיות — "וקשרתם גו' וכתבתם גו"⁵², כולל גם הזהירות שלא יהי' מעמד ומצב ד"וסרתם ועבדתם גו"⁵³.

וכמו"כ צריך להיות נמשך גם בענין הדיבור (כפי' הב') — שזוהי הפעולה על הזולת, ע"י הדיבור עמו כו', ומה גם שבמצות תפילין מודגשת ביותר הפעולה על הזולת, כפי שדרשו חז"ל⁵⁴ על הפסוק⁵⁵ "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך", "אלו תפילין שבראש", והיינו, שקיום מצות תפילין צריכה להיות באופן שגם הזולת ("כל עמי הארץ") רואה כו', ובלאה"כ אינו מקיים המצוה כו'.

וכן הוא בנוגע להאמור לעיל אודות גודל ענין התשובה כו' — שלא די בעבודתו בעצמו, בבחינת "אני את נפשי הצלתי", אלא צריך לפעול זאת גם על הזולת, ולא לחשוב שהזולת אינו כערכו, וא"כ כיצד ירד ממדרגתו לפעול עליו, אלא כשם שהוא הי' רוצה שיוציאו אותו ממ"ט שערי טומאה, ולא ישאירו אותו שם, כך צריך להתנהג גם ביחס לזולת, כמאמר הלל הזקן⁵⁶ "דעלך סני לחברך לא תעביד".

ועי"ז פועלים את הגאולה ע"י משיח צדקנו, שיבוא ויגאלנו, בקרוב

ממש.

54) ברכות ו, א. וש"נ.

55) תבוא כח, יו"ד.

56) שבת לא, א.

50) ואתחנן ו, ד.

51) שם, ה.

52) שם, ח"ט.

53) עקב יא, טז.